

ACTIEF HISTORISCH DENKEN *De e-learning versie*

Inleiding

De werkvormen van Actief Historisch Denken zijn ontstaan uit een zogenaamd docentenontwikkelteam (DOT) dat in 2002 door Jan de Vries, toen vakdidacticus op de Radboud Universiteit werd opgericht. De bedoeling van deze DOT was om als docenten elkaar te stimuleren activerend onderwijsmateriaal te ontwikkelen en van elkaar te leren. Een grote inspiratie voor deze DOT waren de Thinking Skills van David Leat uit Engeland. Deze man had een specifieke activerende didactiek, aanvankelijk voor aardrijkskunde, ontwikkeld, die al snel door andere vakken overgenomen werd. De werkgroep Actief Historisch Denken is naar Leat gegaan in Engeland en heeft uiteindelijk de didactiek mee naar Nederland genomen. Al snel werden er veel werkvormen ontwikkeld en de werkgroep werd een stichting. In de afgelopen vijftien jaar heeft de stichting drie boeken uitgegeven met kant-en-klare Actief Historisch Denken- of AHD-werkvormen. Een paar jaar geleden is Harry Havekes gepromoveerd op de theorie achter Actief Historisch Denken en zijn de werkvormen niet meer weg te denken uit het Nederlands geschiedenisonderwijs. De meeste uitgeverij hebben verschillende werkvormen uit het AHD-repertoire in hun methodes overgenomen.

Omdat wij – Rémi en ik vanaf het begin ook actief waren met en bij AHD – leek het ons niet meer dan logisch deze didactiek ook aan alle aankomende docenten over te dragen en aan te leren. Het is in onze ogen één van de mooiste manieren van lesgeven, omdat de leerlingen de leiding hebben in hun eigen leerproces. Hoewel de opdrachten sterk gestuurd zijn, heeft de leerling heel veel ruimte om zelf te denken over, van en uit de geschiedenis.

De boeken zijn inmiddels grotendeels uitverkocht dus de stichting – die geen winstoogmerk heeft, maar puur de AHD-didactiek over het land wil verspreiden – heeft alle drie de boeken als PDF beschikbaar gesteld voor alle geïnteresseerden.

Op de site www.leraar24.nl waar veel educatief en didactisch materiaal en achtergronden staan, zijn ook een aantal filmpjes over AHD opgenomen. Deze vertellen in het kort wat Actief Historisch Denken inhoudt, en leggen het belang uit van een goede instructie, begeleiding en nabespreking van een AHD-werkvorm.

Wij willen dat jullie als eerste deze filmpjes bekijken en de kijkvragen beantwoorden (paragraaf 1). De kijkvragen zijn van een simpel reproductieniveau, maar zijn geformuleerd om ervoor te zorgen dat jullie de kern van deze didactiek wel in de oren knopen. Daarna worden jullie door de inleidingen van alle drie de boeken geleid met vergelijkbare vragen (paragraaf 2). Als laatste nemen jullie de verschillende typen AHD-werkvormen door (paragraaf 3).

Ga voor de filmpjes naar de website: <https://www.leraar24.nl/69855/actief-historisch-denken-interactieve-werkvormen-voor-geschiedenis/>

De PDF's van de boeken staan op www.koenhenskens.jimdofree.com bij Actief Historisch Denken.

Succes!

Koen Henskens en Rémi Hartel,

Hogeschool Arnhem en Nijmegen

Paragraaf 1: Wat is Actief Historisch Denken?

Opdracht 1:

Bekijk het filmpje *Actief Historisch Denken*: interactieve werkvormen voor geschiedenis en beantwoord de volgende vragen:

- Wat maakt dat Actief Historisch Denken activerende is?
- Wat maakt dat het over Historisch Denken gaat?
- Wat is onderscheid tussen verleden en geschiedenis volgens Harry Havekes?
- Zijn de AHD-werkvormen bedoeld ter vervanging van de reguliere methode? Leg uit.
- Waarom zijn AHD-opdrachten altijd samenwerkend leren? Welke twee redenen geeft Havekes in het filmpje?
- Wat is volgens Arnoud Aardema het belang van de tussenbesprekingen?
- Wanneer zijn de AHD-ontwerpers tevreden met een geschiedenisles?

Opdracht 2:

Bekijk het filmpje *Actief Historisch Denken*: instructie en beantwoord de volgende vragen:

- Wat gebeurt er met de les als de instructie niet goed is?
- Wat zijn essentiële kenmerken van de instructie? Noem er minimaal 3.
- Wat is een grote valkuil bij het geven van instructie? Hoe kan je dat voorkomen?

Opdracht 3:

Bekijk het filmpje *Actief Historisch Denken*: begeleiding en beantwoord de volgende vragen:

- Wat is de meerwaarde van rondlopen tijdens zelfwerkzaamheid naast orde houden?
- Waarom moet een docent zich niet teveel bemoeien met het groepswerk van de leerlingen?
- Welke valkuil benoemt Jan de Vries die kenmerkend is voor geschiedenisdocenten?
- Waarom zijn er altijd meerdere antwoorden mogelijk bij AHD-opdrachten? Wat is de gedachte daarachter?
- Op welke momenten heeft de docent wel een rol met begeleiden in het groepswerk?
- Wat is het belang van Brains on the Table?

Opdracht 4:

Bekijk het filmpje *Actief Historisch Denken*: nabespreking en beantwoord de volgende vragen:

- Wat is het doel van de nabespreking van een AHD-werkvorm volgens Havekes?
- Wat voegt Aardema toe?
- Op welke twee vaardigheden heeft De Vries de nadruk gelegd in zijn les en nabespreking?
- Hoe wordt de nabespreking voorbereid bij de leerlingen?
- Aardema geeft aan dat je op drie aspecten in kan gaan bij een nabespreking, welke drie?
- Hoe hebben de leerlingen invloed op de nabespreking?
- Wat is volgens Havekes de valkuil van de nabespreking?

Opdracht 5:

Je hebt nu vier filmpjes gezien waarin Actief Historisch Denken wordt uitgelegd. Dit allemaal aan de hand van één AHD-werkvorm, namelijk een kwadrant over de Koude Oorlog.

Beschrijf kort hoe deze werkvorm werkt.

Paragraaf 2: De Theorie

Opdracht 1:

Lees de Inleiding van het boek *Actief Historisch Denken 1* en beantwoord de volgende vragen:

- a) Leg uit wat de auteurs bedoelen (p. 6) met de zin dat in zelfstandig leren het 'leren weinig met denken heeft te maken'
- b) Leg uit dat (p. 7) de werkvormen van AHD qua opzet sociaal constructivistisch zijn.
- c) Welke vier leeractiviteiten vinden plaats rond Actief Historisch Denken (p. 8)?
- d) Zowel 'normale' als AHD-opdrachten hebben schriftelijke onderdelen, toch werken de schrijfoopdrachten bij AHD anders. Leg dit uit (p. 9)
- e) Leg uit wat het verschil is tussen leren 'over', 'van' en 'uit' geschiedenis (p. 11) en koppel daar de begrippen 'beschrijven', 'analyseren' en 'reflectie' aan.

Opdracht 2:

Lees de Inleiding van het boek *Geschiedenis Doordacht. Actief Historisch Denken 2* en beantwoord de volgende vragen:

- a) Ondanks de enigszins gedateerde verwijzingen naar gaming en computers (het boek komt uit 2005) zijn de parallellen nog steeds bruikbaar. Schrijf kort de overeenkomsten in activiteiten tussen gamen en leren bij AHD-werkvormen onder elkaar (p. 8-9).
- b) Wat zijn de grootste knelpunten bij nabesprekingen van (AHD-)werkvormen in de les (p. 10-11)?
- c) Waarom is het van belang dat de algemene conclusies voor de leerlingen opgenomen zijn in het opdrachtenblad van de werkvorm (p. 12)?
- d) Wat wordt bedoeld met het 'aas' dat de docent kan gebruiken om de overige leerdoelen binnen te halen (p. 13)?
- e) Wat is het voordeel van groepswork in de nabespreking (p. 13)?
- f) Welke van de Top Twaalf Tips vind je het meest nuttig (p. 13)?

Opdracht 3:

Lees de Inleiding van het boek *Leerlingen construeren het verleden. Actief Historisch Denken 3* en beantwoord de volgende vragen:

- a) Leg uit waarom leerlingen met de tien tijdvakken en 49 kenmerkende aspecten kennis nodig hebben om nieuwe informatie in een historische context te plaatsen (p. 7).
- b) Wat is het verschil tussen *knowing history* en *doing history* (p. 7)?
- c) Leg uit dat betekenisverlening gebeurt door gebruik te maken van de structuurbegrippen (p. 8).
- d) In hoeverre moet je *knowing* en *doing history* ná elkaar aanleren (p. 8)?
- e) Wat wordt bedoeld met de opmerking dat geschiedenis een *ill-structured* vak is (p. 8)?
- f) Waarom heb je bij een ill-structured vak strak gestructureerde opdrachten nodig (p. 9)?
- g) Wat is het nut van cognitieve dissonantie voor leerlingen in de werkvormen (p. 9)?
- h) Wat is het belang van *responsive questioning* van de docent bij deze werkvormen (p. 10)?

Paragraaf 3: De werkvormen

Opdracht 1:

Bekijk de inleidingen en instructies van de verschillende typen AHD-werkvormen in alle drie de delen van Actief Historisch Denken.

Doe dit als volgt:

1. Ga naar de pagina die achter de werkvorm staan.
2. Lees de inleiding en instructie op de werkvorm en blader door de werkvorm heen.
3. Vul het onderstaande vaardigheidenschema zo compleet mogelijk in.
4. Bedenk minimaal één andere historische inhoud die goed bij deze werkvorm zou passen.
5. Schrijf deze achter

De werkvormen:

- a) *Beelden om te onthouden* (AHD 1, p. 101)
- b) *Verboden te Zeggen* (AHD 1, p. 36)
- c) *Welk woord weg* (AHD 1, p. 13)
- d) *Sudoku* (AHD 3, p. 262)
- e) *Woordwiel* (AHD 3, p. 14)
- f) *Levenslijn* (AHD 1, p. 57)
- g) *Levende grafiek* (AHD 1, p. 78)
- h) *Vroeger of later* (AHD 3, p. 248)
- i) *Chronologie* (AHD 2, p. 123)
- j) *Beelden Ter Discussie* (AHD 2, p. 155)
- k) *Argumenten ter discussie* (AHD 3, p. 46)
- l) *Kwadrant* (AHD 2, p. 185)
- m) *Diamant* (AHD 3, p. 192)
- n) *Mysterie* (AHD 1, p. 125)

